

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

(مشخصات کلی، برنامه، سرفصل دروس و نحوه ارزشیابی)

مصوب بیست و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

مورخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۰

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ناپیوسته بهداشت عمومی

رشته: بهداشت عمومی

دوره: کارشناسی ناپیوسته

دبیرخانه تخصصی: دبیرخانه شورای آموزش علوم پایه پزشکی، بهداشت و تخصصی

شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی در بیست و نهمین جلسه مورخ ۸۴/۱۲/۲۰ بر اساس طرح دوره کارشناسی ناپیوسته بهداشت عمومی که به تأیید دبیرخانه شورای آموزش علوم پایه پزشکی، بهداشت و تخصصی رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در چهار فصل (مشخصات کلی، برنامه، سرفصل دروس و ارزشیابی برنامه) بشرح پیوست تصویب کرد و مقرر می دارد:

۱- برنامه آموزشی کارشناسی ناپیوسته بهداشت عمومی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم الاجرا است.

الف- دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اداره می شوند.

ب- موسساتی که با اجازه رسمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و براساس قوانین، تأسیس می شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی می باشند.

ج- مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

۲- از تاریخ ۸۴/۱۲/۲۰ کلیه دوره های آموزشی و برنامه های مشابه مؤسسات در زمینه کارشناسی ناپیوسته بهداشت عمومی در همه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مذکور در ماده ۱ منسوخ می شوند و دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی یاد شده مطابق مقررات می توانند این دوره را دایر و برنامه جدید را اجرا نمایند.

۳- مشخصات کلی، برنامه درسی، سرفصل دروس و ارزشیابی برنامه دوره کارشناسی ناپیوسته بهداشت عمومی در چهار فصل جهت اجرا ابلاغ می شود.

رای صادره در بیست و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی مورخ ۸۴/۱۲/۲۰ در مورد

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

- ۱- برنامه آموزشی دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی با اکثریت آراء به تصویب رسید.
- ۲- برنامه آموزشی دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی از تاریخ تصویب قابل اجرا است.

مورد تأیید است

دکتر عبدا... موسوی

دبیر شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

مورد تأیید است

دکتر حسین کشاورز

دبیر شورای آموزش علوم پایه پزشکی،

بهداشت و تخصصی

رای صادره در بیست و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی مورخ ۸۴/۱۲/۲۰ در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی صحیح است و به مورد اجرا گذاشته شود.

دکتر کامران باقری لنگرانی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

و رئیس شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

فصل اول :

مشخصات کلی دوره کارشناسی

ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

Public Health B.S

تعریف رشته:

بهداشت عمومی شاخه‌ی اساسی علوم بهداشتی است. دانش آموختگان آن در جهت حفاظت، ارتقاء و بازسازی سلامت افراد جامعه فعالیت می‌کنند. دانش آموختگان این رشته باید مجهز به مجموعه‌ای از علوم، مهارت‌ها و اعتقاداتی باشند که در جهت حفظ، توسعه و ارتقاء سلامت جامعه تلاش نمایند.

تاریخچه:

انسان در گذر زمان با به دست آوردن تجارب مختلف در متن تمدنهای گوناگون بشری به تدریج به سوی چگونگی تامین «سلامت» و کنترل بیماریها گرایش پیدا نموده است.

دست آوردهای بشری در دوره انقلاب صنعتی در مواجهه با پیدایش مسائل جدیدی از قبیل: شیوع بیماریها، بروز اپیدمی‌های مختلف، پیدایش مسائل مربوط به محیط زیست و محیط کار، مهاجرت‌ها، مسائل جمعیتی و مسائل مربوط به بهداشت روان روز به روز شفاف‌تر شد و در نهایت به تدریج حیطه «پزشکی پیشگیری» از حیطه پزشکی مبتنی بر درمان استقلال بیشتری یافت. پزشکی پیشگیری در مسیر تکاملی خود با عنوان کلی بهداشت عمومی در حیطه‌های «کنترل بیماریها»، «مهندسی اجتماعی» و نهایتاً «بهداشت برای همه» تکامل یافت.

ستاد انقلاب فرهنگی در جلسه مورخ ۶۱/۱۱/۲۷ براساس طرح تربیت کارشناس بهداشت عمومی که توسط شاخه بهداشت گروه پزشکی ستاد انقلاب فرهنگی تهیه شده و به تائید آن گروه رسیده بود برنامه آموزشی این دوره را تصویب کرد. سپس در سال ۱۳۶۲ به تصویب مجلس رسید و به دنبال آن پس از ابلاغ به آموزش عالی پذیرش دانشجویان انجام گرفت. آخرین بازنگری در سال ۱۳۷۸ انجام شده است.

فلسفه (باورها):

ما معتقدیم که برخورداری از «سلامت» حق همه انسانها است. دانش آموختگان این رشته بایستی با بینش «سلامت نگر»، «جامعه نگر»، «آینده نگر» و با استفاده از استراتژیها و تکنولوژی مناسب، جلب مشارکت مردم در امور، همکاریهای بین بخشی و در نظر گرفتن عدالت اجتماعی و اصل برابری انسانها و با در نظر گرفتن اولویتهای ملی و منطقه ای، به ارائه خدمات مورد نظر پردازند. ما اعتقاد داریم که خدمات بهداشتی می تواند به صورت ادغام یافته ارائه شود، لذا دانش آموختگان این رشته بایستی اطلاعات و توانمندیهای لازم را به صورت چندپیشه ای «Multidisciplinary» کسب نمایند.

رسالت:

رسالت رشته کارشناسی ناپیوسته بهداشت عمومی آموزش و تربیت نیروهای آشنا، معتقد و عامل به مفاهیم، مبانی و راهکارهای تامین، حفظ و ارتقاء سلامت برای جامعه - خانواده و فرد است.

چشم انداز (Vision):

فراگیرندگان ضمن تثبیت جایگاه خود در بخش بهداشت و آموزش براساس استانداردهای جهانی امکان جذب در بازار کار و رفع نیاز جامعه را ایجاد نمایند.

اهداف:

آموزش و تربیت نیروهایی که:

- (۱) با آگاهی و عملکرد همسو با نیازهای محیط، جامعه، خانواده و فرد و با ارزیابی و ارزشیابی عوامل خطر و مداخله و تغییر در سطح بهداشت محیط، جامعه، خانواده و فرد آشنا باشند.
- (۲) از چگونگی اثرگذاری عوامل انسانی، محیطی، اقتصادی و اجتماعی بر چگونگی تامین، حفظ و ارتقاء سلامتی در سطوح مختلف آشنا باشند.

۳) از چگونگی مداخله از طریق نیازسنجی ها، آموزش بهداشت، کنترل اپیدمیها، مراقبت از چگونگی تغذیه و تغییر در شاخصهای سلامتی در سطح سلامت جامعه آگاهی داشته باشند.

نقش ها:

دانش آموختگان رشته بهداشت عمومی در حرفه آینده خود در جامعه نقشهای زیر را برعهده خواهند

داشت:

- نقش آموزشی: آموزش به افراد تحت پوشش
- نقش پژوهشی: کمک به پژوهشهای کاربردی (HSR) در عرصه های بهداشتی کشور
- نقش مراقبتی: شرکت در برنامه های مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در سطح کل جامعه مانند مراقبت از رشد و تکامل کودکان، مراقبت از مادران باردار و ... با عنایت به سطوح سه گانه پیشگیری
- نقش اجرایی

تحلیل وظایف حرفه ای :

- ۱- نقش آموزشی: وظایف آموزشی دانش آموختگان این رشته در این نقش عبارتند از:
  - آموزش به کلیه افراد تحت پوشش مراکز محل خدمت دانش آموخته (کمک در آموزش بهداشت به کاردانها و بهورزان مامور خدمت در مراکز مورد نظر)
  - آموزش به مادران در دوران بارداری، شیردهی، یائسگی
  - آموزش و مشاوره پیش از ازدواج به افراد تحت پوشش
- ۲- نقش پژوهشی:
  - کمک به پژوهشهای کاربردی (HSR) در عرصه های بهداشتی کشور
  - آموزش پرسشگران طرحهای پژوهشی
  - ارائه طرحهای پژوهشی در زمینه پژوهشهای کاربردی
  - کمک در مصاحبه های پژوهشی و گردآوری داده های مورد نیاز و تجزیه و تحلیل نتایج

۳- نقش مراقبتی:

- مراقبت قبل و بعد از زایمان مادران
- مراقبت کودکان در دوران نوزادی، شیرخواری و قبل از مدرسه
- پایش سلامت کودکان مدرسه ای برحسب لزوم
- کمک و نظارت در اجرای برنامه EPI، CDD، ARI، MANA

۴- نقش اجرایی:

- شرکت در برنامه های بهداشت مدارس
- ارائه خدمات تنظیم خانواده به افراد تحت پوشش
- نظارت بر چگونگی تشکیل و تکمیل پرونده برای خانوارهای تحت پوشش
- نظارت بر اجرای ارجاع موارد
- کمک به انجام سایر واحدهای مراکز بهداشتی درمانی در موارد ضروری
- بررسی و نظارت بر نیازهای تدارکاتی مراکز ارائه خدمات

استراتژیهای آموزشی:

- بهره گیری از استراتژیهای آموزش تلفیقی (استفاده از استراتژی استاد محوری یا شاگرد محوری برحسب نیاز).
- بهره گیری از عرصه های عملی و واقعی کار و عرصه های شبیه سازی شده
- استفاده از شیوه های مبتنی بر مساله (Problem Oriented) برحسب مورد و با تاکید بر پیشگیری

شرایط مورد نیاز برای راه اندازی رشته:

براساس ضوابط شورای ارزشیابی و گسترش دانشگاههای علوم پزشکی کشور.

شرایط و نحوه پذیرش دانشجو:

۱- رشته های کاردانی مورد قبول

- بهداشت عمومی
- بهداشت عمومی گرایش بهداشت خانواده
- بهداشت عمومی گرایش مبارزه با بیماریها
- بهداشت مدارس*
- پرستاری دندانپزشکی

○ بهداشت دهان و دندان

○ راهنمای بهداشت عمومی

* فقط آن دسته از کاردانیهای بهداشت مدارس می توانند در آزمون کارشناسی ناپیوسته بهداشت عمومی شرکت کنند که برنامه تحصیلی و مرکز آموزشی آنان قبلاً مورد تایید وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی قرار گرفته باشد. لذا دارندگان مدرک کاردانی پیوسته صادره از وزارت آموزش و پرورش نمی توانند در آزمون کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی شرکت نمایند.

۲- مواد امتحانی و ضرایب آنها:

- ۱) آمارحیاتی و اصول و کلیات اپیدمیولوژی (با ضریب ۳)
- ۲) اصول تغذیه (با ضریب ۲)
- ۳) اصول و کلیات خدمات بهداشتی (با ضریب ۲)
- ۴) جمعیت شناسی و تنظیم خانواده (با ضریب ۲)
- ۵) مصون سازی و برنامه ایمن سازی کشوری (با ضریب ۱)
- ۶) اپیدمیولوژی بیماریهای شایع در ایران (با ضریب ۲)

رشته های مشابه در داخل کشور:

رشته مشابهی در داخل کشور ندارد ولی با رشته هایی بهداشت محیط، بهداشت حرفه ای، اپیدمیولوژی دروس مشترک می توانند داشته باشند.

رشته مشابه در خارج از کشور:

دوره کارشناسی بهداشت عمومی در بسیاری از کشورها وجود دارد.

بورسیه:

تاکنون برای دانشجویان کارشناسی بهداشت عمومی بورسیه مطرح نبوده است.

فصل دوم:

مشخصات دوره

کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت

عمومی

دوره کارشناسی ناپیوسته بهداشت عمومی دارای مشخصات زیر است :

طول دوره: مطابق آیین نامه آموزشی دوره های کاردانی، کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی پیوسته مصوب شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی می باشد .

تعداد واحدهای درسی: ۶۵ واحد

واحدهای دوره به ترتیب زیر تقسیم می شود :

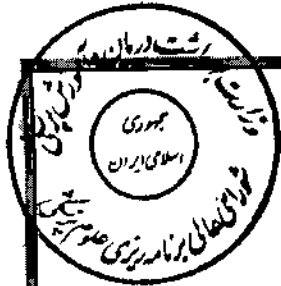
الف) عمومی: ۹ واحد

ب) پایه و اصلی: ۱۱ واحد

ج) اختصاصی: ۳۳ واحد

د) کارآموزی در عرصه: ۱۲ واحد

الف - جدول دروس عمومی دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

کد درس	نام درس	تعداد واحد	ساعت		
			نظری	عملی	جمع
۰۱	یکی از دروس مبانی نظری اسلام*	۲	۳۴	-	۳۴
۰۲	یکی از دروس انقلاب اسلامی*	۲	۳۴	-	۳۴
۰۳	یکی از دروس تاریخ و تمدن اسلامی*	۲	۳۴	-	۳۴
۰۴	یکی از دروس آشنایی با منابع اسلامی*	۲	۳۴	-	۳۴
۰۵	تربیت بدنی (۲)	۱	-	۳۴	۳۴
	جمعیت و تنظیم خانواده**	۲	۳۴	-	۳۴
	جمع	۱۱			

*

گروه	کد درس	عنوان درس	واحد	ساعت		
				نظری	عملی	جمع
۱- مبانی نظری اسلام	۰۱۱	اندیشه اسلامی ۱ (مبدا و معاد)	۲	۳۴		۳۴
	۰۱۲	اندیشه اسلامی ۲ (نبوت و امامت)	۲	۳۴		۳۴
	۰۱۳	انسان در اسلام	۲	۳۴		۳۴
	۰۱۴	حقوق اجتماعی و سیاسی در اسلام	۲	۳۴		۳۴
۳- انقلاب اسلامی	۰۴۱	انقلاب اسلامی ایران	۲	۳۴		۳۴
	۰۳۲	آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲	۳۴		۳۴
	۰۳۳	اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)	۲	۳۴		۳۴
تمدن اسلامی و تاریخ	۰۴۱	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	۲	۳۴		۳۴
	۰۴۲	تاریخ تحلیلی صدر اسلام	۲	۳۴		۳۴
	۰۴۳	تاریخ امامت	۲	۳۴		۳۴
۵- آشنایی با منابع اسلامی	۰۵۱	تفسیر موضوعی قرآن	۲	۳۴		۳۴
	۰۵۲	تفسیر موضوعی نهج البلاغه	۲	۳۴		۳۴

** توضیح: در صورتیکه دانشجو در دوره کاردانی درس جمعیت و تنظیم خانواده را نگذرانده باشد ملزم به اخذ ۲ واحد این درس در دوره کارشناسی ناپیوسته اضافه بر سقف واحدهای دوره می باشد.

ب) دروس پایه و اصلی
دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

پیشیاز	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	جمع	عملی	نظری			
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	بیوفیزیک	۰۱
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	بیوشیمی	۰۲
ندارد	۵۱	۳۴	۱۷	۲	آمار حیاتی	۰۳
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	اصول اپیدمیولوژی	۰۴
ندارد	۱۷	-	۱۷	۱	اکولوژی انسانی	۰۵
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	توانبخشی	۰۶
				۱۱	جمع	

ج) دروس اختصاصی
دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

پیشنیاز	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	جمع	عملی	نظری			
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	برنامه های ملی مبارزه با بیماریهای واگیر	۰۷
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	بیماریهای شایع کودکان و طرق پیشگیری از آن	۰۸
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	برنامه ملی مبارزه با بیماریهای غیرواگیر و اپیدمیولوژی آنها	۰۹
ندارد	۱۷	-	۱۷	۱	بهداشت محیط ۱ (آب)	۱۰
ندارد	۱۷	-	۱۷	۱	بهداشت محیط ۲ (فاضلاب و زیاله)	۱۱
ندارد	۱۷	-	۱۷	۱	بهداشت محیط ۳ (مواد غذایی، مسکن، هوا و پرتوها)	۱۲
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	بهداشت حرفه ای	۱۳
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	اصول مدیریت در خدمات بهداشتی	۱۴
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	بهداشت روانی و اعتیاد	۱۵
ندارد	۴۳	۱۷	۲۶	۲	تغذیه کاربردی	۱۶
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	بهداشت مادران و کودکان	۱۷
ندارد	۱۷	-	۱۷	۱	بهداشت باروری	۱۸
۱۴	۳۴	-	۳۴	۲	اصول برنامه ریزی بهداشتی	۱۹
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	آموزش بهداشت و ارتباطات	۲۰
ندارد	۱۷	-	۱۷	۱	بیماریهای ارثی و مشاوره ژنتیکی	۲۱
ندارد	۱۷	-	۱۷	۱	پاتولوژی جغرافیایی ایران (معرفی بیماریهای شایع)	۲۲
۰۳ و ۰۴	۴۳	۱۷	۲۶	۲	روش تحقیق در علوم بهداشتی	۲۳
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	زبان تخصصی	۲۴
ندارد	۳۴	-	۳۴	۲	بهداشت مواد غذایی	۲۵
ندارد	۱۷	-	۱۷	۱	اقدامات بهداشتی و کمکهای اولیه در شرایط اضطراری	۲۶
				۳۳	جمع	

د) کارآموزی در عرصه
دوره کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

کد درس	نام درس	تعداد واحد	ساعت
۲۷	کارآموزی در عرصه	۱۲	۶۱۲

* کارآموزی در عرصه براساس هر واحد ۵۱ ساعت محاسبه شده است.

کارآموزی در عرصه می بایست در نیمسال آخر انجام گیرد و دانشجو بایستی تمام واحدهای درسی خود را گذرانده باشد. محل کارآموزی در عرصه بنا به تشخیص گروه آموزشی در مراکز بهداشتی درمانی انجام می پذیرد.

فصل سوم :

مشخصات دروس دوره کارشناسی

ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

بیوفیزیک

کد درس: ۰۱

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی و درک اصول ساخت و کار موجودات زنده با استفاده از علوم فیزیک، زیست شناسی و شیمی

شرح درس:

در این درس دانشجو با علم فیزیک حیاتی و کاربرد بعضی از نیروهای فیزیکی در ساختمان بدن مثلا پارامترهای اپتیکی چشم، فتوشیمی دیدن، مفاهیم فیزیکی و عملی دیدن و انعکاس نور و واکنشهای مختلف فیزیکی و تغییرات در سرعت عمل واکنشها و اثرات بیولوژیکی آن آشنا می شود.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

آشنایی با علم فیزیک حیاتی - کاربرد بعضی از نیروهای فیزیکی در ساختمان بدن انسان (مکانیکی، اسمزی، الکتریکی، بیوالکتریک، نیروهای بین مولکولی، باند هیدروژنی) - ساختمان مولکولهای بزرگ و غشاء سلولی بیوانرژتیک (سه قانون ترمودینامیک - انتروپی - انرژی آزاد - الکترون ترانسپورت) - سرعت عمل در بعضی از واکنشهای سیستم بیولوژیکی (سرعت عمل در واکنشهای شیمیایی - دیفیوژن و اسمزی - گردش مایعات - هدایت الکتریکی و حرارتی) - اثرات بیولوژیکی - تشعشعات یونیزاسیونی (دوزیمتری - اثرات بیوفیزیکی در رابطه بانعقاد - تغییرات در سرعت عمل واکنشها - اثرات بیولوژیکی) - بیوفیزیک عصب و ماهیچه - بیوالکتریک ترانزیتی در عصب - اساس مولکولی انقباض ماهیچه ها - ساختمان ماهیچه - انرژی - مصرفی در رابطه با ATP - کانتراکسیون - برخی از مفاهیم فیزیکی نور - ماهیت موجی نور - نورسنجی - تشکیل تصویر بر روی شبکیه - پارامترهای اپتیکی چشم - فتوشیمی دیدن - مفاهیم فیزیکی و عملی دیدن - انعکاس و انکسار

منابع اصلی:

۱- فیزیک پزشکی، دکتر عباس تکاور، نشر آئینه

شیوه ارزشیابی دانشجو:

- پرسش و پاسخ در هر جلسه
- آزمون میان ترم
- آزمون پایان ترم

بیوشیمی

کد درس: ۰۲

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف: آشنا کردن دانشجویان با اصول بیوشیمی

شرح درس:

در این درس ساختمان و خواص ترکیبات حیاتی بدن و واکنش های بیوشیمیایی اندامهای بدن انسان و مکانیزم های تنظیم کننده آنها معرفی می شوند. بدین ترتیب دانشجویان قادر خواهند بود تا نتایج آزمایش های بیوشیمی را تفسیر نمایند.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

I = کلیاتی در باره:

قندها - چربیها - اسیدهای آمینه و پروتئین ها - نوکلئوتیدها و اسیدهای نوکلئیک - بیوانرژتیک ها - آنزیمها - ویتامین ها و کوانزیمها.

II متابولیسم:

متابولیسم قندها: با تاکید بر (گلیکولیز - گلیکوژنولیز - گلیکوژنولیز - گلیکونئوژن) توضیح تغییرات قند خون .
متابولیسم چربیها: (راه بتا اکسیداسیون اسیدهای چرب) توضیح مختصر راجع به انواع لیپو پروتئین ها - تری گلیسرید - کلسترول در خون .

متابولیسم اسیدهای آمینه و پروتئین ها: توضیح متابولیسم عمومی اسیدهای آمینه با ذکر چند مثال .

دادن اطلاعات کلی راجع به پروتئین های خون (آلبومین و گلوبولین ها ...)

منابع اصلی:

- ۱- بیوشیمی هارپر، ترجمه دکتر ناصر ملک نیا، مرکز نشر اشارت
- ۲- بیوشیمی عمومی، پرویز شهبازی، انتشارات دانشگاه تهران
- ۳- بیوشیمی با تفسیر در پزشکی، تالیف محمود دوستی، انتشارات دانشگاه تهران

شیوه ارزشیابی دانشجویان:

- حضور فعال در کلاس (شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به سئوالات)
- آزمون پایان ترم

آمار حیاتی

کد درس: ۰۳

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری ۱ واحد - عملی ۱ واحد

هدف: آشنایی با مفاهیم احتمال، نمونه گیری، برآورد میانگین و نسبت در جامعه و آزمونهای ساده آماری

شرح درس:

باتوجه به وظایف حرفه ای پیش بینی شده برای این رشته (تحلیل وضعیت موجود - ارتقای شاخصهای بهداشتی - جمع آوری داده های پژوهشی در HSR و ...)، لازم است، دانش آموختگان این رشته با مفاهیم ضروری آماری به شرح سرفصل دروس ذکر شده در زیر آشنا شوند.

سرفصل درس: (۵۱ ساعت)

- یادآوری مطالب آمار حیاتی دوره کاردانی
- تعریف احتمال و بیان مفهوم آن با ذکر چند مثال ساده (احتمال حاصل جمع و حاصل ضرب و شرطی)
- توزیع دو جمله ای پواسون و توزیع نرمال (بیان خصوصیات توزیع و استفاده از آن در مسائل پزشکی)
- مفهوم سرشماری نمونه گیری - تکنیک نمونه گیری تصادفی ساده و طبقاتی، منظم و خوشه ای
- بیان (قضیه حد مرکزی)
- برآورد حدود اعتماد میانگین و نسبت
- مفهوم آزمون فرضیه
- آزمون تساوی میانگین و نسبت با یک عدد ثابت
- آزمون میانگین و نسبت در دو جامعه مستقل
- آزمون اختلاف میانگین در دو جامعه وابسته
- همبستگی بین دو صفت کمی و کیفی

منابع:

۱- روشهای آماری و شاخصهای بهداشتی، تالیف دکتر کاظم محمد، نشر سلمان.

۲- اصول و روشهای آمار زیستی، ترجمه دکتر آیت اللهی.

نحوه ارزشیابی دانشجو:

- حل تمرینات توسط دانشجو در طول کلاس
- ارزیابی فعالیت های عملی
- آزمون میان ترم و پایان ترم

اصول اپیدمیولوژی

کد درس : ۰۴

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف: اپیدمیولوژی یکی از دروس پایه بهداشت عمومی است که آشنایی با آن جهت درک کلیه فعالیتهای بهداشتی از قبیل مبارزه با بیماریهای واگیر و غیر واگیر و خدمات بهداشتی و غیره ضرورت دارد.

شرح درس :

باتوجه به وظایف حرفه ای دانش آموختگان در اجرای برنامه های کنترل و مراقبت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و شرکت در برنامه های مربوط به کنترل بیماریها در شرایط عادی و اضطراری و کمک به چگونگی ارتقای سلامت سرفصل این درس به شرح زیر تدوین و ارائه گردیده است.

سرفصل درس : (۳۴ ساعت)

تاریخچه و مسیر تغییرات تعاریف اپیدمیولوژی ، دامنه فعالیت اپیدمیولوژی ، واژه های متداول در اپیدمیولوژی و کاربرد اپیدمیولوژی ، مفهوم گذار اپیدمیولوژیک
شناخت عوامل موثر در وضع بیماری در جامعه (عوامل بیماریزا ، میزبان ، محیط)
توجه بیماری از دیدگاه اپیدمیولوژی و مدلهای مختلف اپیدمیولوژی (مثلث اپیدمیولوژیک ، شبکه علیت ، مدل چرخ)

تقسیم بندی فاکتورهای اپیدمیولوژیک بر حسب زمان - مکان و شخص (مفهوم ارتباط و علیت) هیپوتز و روشهای تدوین آن ، منابع اطلاعات در اپیدمیولوژی
سطوح پیشگیری (تعاریف - مثالها - اهداف)

شاخصهای بهداشتی و کاربردهای آن در اپیدمیولوژی و بهداشت ، شامل :

مفهوم Proportion, Ratio, Rate و کاربرد آنها در اپیدمیولوژی

میزانهای ابتلا ، حمله ، حمله ثانوی و مرگ ، باروری ، کشندگی ، بقا و امید به زندگی
* نظام مراقبت (Surveillance System) و گزارش دهی و ارتباط آن با اپیدمیولوژی

منابع اطلاعاتی در اپیدمیولوژی شامل :

سرشماری - مستندات مربوط به وقایع حیاتی - آمار مربوط به مراکز بهداشتی و درمانی - بیمه ها - نتایج برسیهای بهداشتی و ....

غریبالگری (مفهوم - انواع - اهداف - کاربردها و معیارها) آزمونهای غریبالگری شامل : اعتبار (حساسیت و ویژگی - ارزش اخباری) و تکرار پذیری
مفهوم ارتباط و علیت در اپیدمیولوژی
انواع مطالعات اپیدمیولوژیک شامل :

- مطالعه مشاهده ای ، توصیفی ، مقطعی ، مورد شاهدهی ، هم گروهی ، همگروهی گذشته نگر)
- مطالعه مداخله ای (Interventional, Experimental) شامل :
- (Field Trial , (Randomised Clinical Trial) R.C.T
- تعاریف ، انواع ، مراحل بررسی ، کنترل و نحوه گزارش دهی اپیدمیها.
- نقش اپیدمیولوژی در برنامه ریزی و ارزشیابی خدمات .

منابع :

- ۱- اپیدمیولوژی گوردیس ، ترجمه دکتر حسین صباغیان و دکتر کورش هلاکوئی ، انتشارات گپ .
- ۲- اصول اپیدمیولوژی مازنر ، ترجمه دکتر حسین ملک افصلی و دکتر کیومرث ناصری ، مرکز نشر دانشگاهی

نحوه ارزشیابی دانشجو :

- آزمون پایان ترم
- تدوین یک طرح تحقیقاتی بر مبنای آموخته های دوره

اکولوژی انسانی

کد درس : ۰۵

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف: آشنا نمودن دانشجویان با محدودیت و علل خرابی محیط زیست عوارض استفاده بیش از اندازه از محیط زیست نقش کارکنان بهداشتی در تغییر محیط زیست و رابطه با سلامت انسان .

شرح درس :

از آنجائی که شناخت و حفظ محیط زیست در سلامت انسانها تاثیر بسزایی دارد و در سالهای اخیر آلودگی هایی مختلف آن زندگی و سلامت موجودات زنده را تهدید می کند لذا در این درس دانشجویان با مفاهیم اکولوژی ، شناسایی اکوسیستم و رابطه آن با سلامت موجودات، برنامه های مختلف حفظ محیط زیست، سازمانهایی که به نحوی در این راه تلاش می کنند آشنا می شوند.

سرفصل درس : (۱۷ ساعت)

- تعریف اکولوژی (محیط، ارتباطات ، دیدگاه کل نگر (Holistic)

- تاریخچه و کاربردهای اکولوژی در بهداشت عمومی

- تعریف اکوسیستم ، بیوسفر و اساس تفکر اکولوژی

- شناسایی و طراحی اکوسیستم و روابط بین آنها

- تلاشهای جهانی در حفظ محیط زیست - مقررات و قطعنامه های مصوب جهانی در حفظ محیط زیست -

برنامه های صندوق توسعه ملل متحد و سازمان بهداشت در حفاظت از محیط زیست

- رابطه سلامت انسان با اکولوژی - توسعه پایدار و سلامت

- استراتژی نوین سلامت عمومی - ارزیابی اثرات محیط زیست بر سلامت

- نقش انسان در تغییر محیط به منظور حفظ سلامت

- رابطه بین تکنولوژی و اکولوژی

- رابطه مسائل اجتماعی - اقتصادی - مذهب و ارزشهای اخلاقی با اکولوژی انسانی

- رابطه تحولات جمعیت با تغییرات اکولوژیک در رابطه با سلامت انسان

منابع :

- ۱- اکولوژی ، محمدرضا اردکانی، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۲- اکولوژی عمومی، اصغر نیشابوری، دانشگاه پیام نور.
- ۳- سلامت همگانی و اکولوژی انسانی، هیئت مولفین، نشر فردا.

نحوه ارزشیابی دانشجو :

- آزمون پایان ترم
- شرکت فعال در بحث هایی گروهی در کلاس

توانبخشی

سکد درس : ۰۶

پیشنیاز : ندارد

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

اهداف :

- آشنایی دانشجویان با رشته های مختلف توانبخشی و طرز کار آنها
- شناسایی بیمارانی که نیاز به توانبخشی دارند و ارجاع به موقع آنها به مراکز درمانی توانبخشی جهت اثربخشی بهتر
- آشنایی با نقش توانبخشی در ارتقاء سطح سلامتی

شرح درس :

از آنجا که ارتقای سلامت جزو وظایف حرفه ای دانش آموختگان است و از آنجائی که توانبخشی یکی از روشهای ارتقاء سلامت است، لذا آشنائی با مفاهیم و راههای مختلف توانبخشی می تواند دانش آموختگان این رشته را در نیل به اهداف معین شده کمک کند.

سرفصل درس : (۳۴ ساعت)

۱- اصول فیزیوتراپی :

- ◆ کلیاتی در مورد فیزیوتراپی
- ◆ وسایل و ابزار کار مورد لزوم فیزیوتراپی و کاربرد هر یک از آنها
- ◆ معلولین جسمی که نیاز به فیزیوتراپی دارند (به اختصار)

۲- اصول گفتار درمانی :

- ◆ تعریف - وسایل کار در گفتار درمانی - تقسیم بندی گفتار و زبان
- ◆ انواع بیماریها و اختلالات گفتاری (به اختصار)
- ◆ رشد طبیعی گفتار و زبان
- ◆ نقش والدین در آموزش گفتار به کودکان
- ◆ علل عقب ماندگی گفتار در کودکان
- ◆ توضیح اعمال جراحی شکاف کام، لب و زمان آنها و استفاده از وسایل ارتودنسی
- ◆ انواع آفازی و تاکید بر علل آفازی کودکان

۳- اصول شنوایی شناسی :

- ◆ تعریف شنوایی شناسی
  - ◆ آشنایی با وسایل کار شنوایی شناسی
  - ◆ امواج صوتی، انواع صداها، راههای شنوایی، انواع کری ها
  - ◆ شغل های پرسروصدا و خطرات آن و راههای پیشگیری
  - ◆ اهمیت بهداشت مادر و کودک در رابطه با کری ها
- الف) قبل از زایمان (عفونتهای ویروسی اشعه X، استفاده از مواد مخدر - ازدواجهای فامیلی - استفاده از فورسپس وسایر عوارض زایمان)
- ب) پس از زایمان (بیماریهای دوران کودکی - ضربات وارده در دوران کودکی و رشد)

۴- اصول کار درمانی :

- ◆ تعریف کاردرمانی
- ◆ آشنایی با وسایل کار
- ◆ نوع بیماران مراجعه کننده (روحی - جسمی)
- ◆ مختصری از روشهایی درمان هر یک از معلولین جسمی و روانی
- ◆ ارزیابی بیماران برای آموزش حرفه جدید
- ◆ تطابق وضعیت محیط کار، منزل و اجتماع با معلول و بالعکس

۵- اصول اعضای مصنوعی و وسایل کمکی :

- ◆ قطع عضو، انواع و عوامل موثر بر آن
- ◆ اندامهای مصنوعی و کاربرد آن
- ◆ بریس و انواع آن
- ◆ کرسیهای طبی
- ◆ اسپینلت، انواع و کاربرد آن

منابع :

1. Pacllarulo M.A. Introduction to Physical Therapy, Mosby. Last ed.

نحوه ارزشیابی دانشجویان :

- آزمون پایان ترم
- شرکت در بحث های گروهی در کلاس

برنامه های ملی مبارزه با بیماریهای واگیر

کد درس: ۰۷

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی با بیماریهای مهمی که از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای آنها برنامه مبارزه در سطح ملی تدوین و در دست اجرا است و آشنایی با روشهای عملی مبارزه با این بیماریها

شرح درس:

بر مبنای سرفصل تعیین شده زیر دانشجویان با برنامه های وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی در مبارزه، کنترل و ریشه کنی بیماریهای واگیر به لحاظ نظری و عملی آشنا شده و وظایف مقرر را انجام می دهند.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

- کلیاتی در باره مبارزه با بیماریهای عفونی شامل:
- چگونگی ایجاد یک عفونت
- زنجیره عفونت
- راههای انتقال و انتشار عفونتها
- استراتژی های مبارزه با بیماری های واگیر
- * آشنایی با بیماریهای واگیر داری که وزارت بهداشت و درمان برای کنترل، حذف یا ریشه کنی آن برنامه های در دست اجرا دارد.
- در مورد هر یک از بیماریها، تعریف و مشخصات کلی از بیماریها، علائم و نشانه های بالینی، اپیدمیولوژی بیماری گفته می شود و در مورد جنبه های اجرایی هر یک از بیماریها به نکات ذیل اشاره می شود:
- عنوان برنامه
- سابقه
- اهداف
- شاخصهای وضعیت فعلی
- روند بیماری در سالهای گذشته
- بیماریهایی که در برنامه های ملی قرار دارند عبارتند از:

- مالاریا

سل

- لیسمانیوز جلدی

- بیماریهای قابل کنترل از طریق واکسیناسیون (سرخک، کزاز - سیاه سرفه - دیفتری - فلج اطفال -

هپاتیت - سرخچه

- وبا

- هاری

- تب مالت

- ایدز، هپاتیت C و CCHF

- C.D.D

- ARI

منابع:

۱- بخشنامه ها و دستورالعمل های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در مبارزه و کنترل

بیماریها از جمله در برنامه های C.D.D. and E.P.I, A.R.I. و ....

۲- کتاب جامع بهداشت عمومی، تالیف: اساتید دانشگاه انتشارات ارجمند، جلد ۲ و ۳، مباحث

مربوطه

۳- اپیدمیولوژی و کنترل بیماریهای شایع در ایران، دکتر فریدون عزیزی، دکتر حسین حاتمی،

دکتر جانقربانی، نشر اشتیاق

نحوه ارزشیابی دانشجویان:

- آزمون پایان ترم
- ارزیابی وضعیت مشارکت در بحث های گروهی

بیماریهای شایع کودکان و طرق پیشگیری از آن

کد درس : ۰۸

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت بیماری کودکان و نقش باورها و سنت ها در ایجاد و تشدید بیماری، توان در انجام معاینات ساده و تعلیم نحوه این معاینات، شناخت بعضی از علائم مهم بیماریها و قدرت آموزش نحوه شناخت این علائم، آشنایی و مهارت در مراقبت از کودکان بیمار و قدرت تعلیم مهارتها به رده های پایین تر، شناخت داروها و مکانیسم اثر داروهایی که مجاز به مصرف محدود آن هستند، توان تشخیص کودکان علیل و قدرت تصمیم گیری در ارجاع آنان به مراکز مخصوص، شناخت مهمترین اختلالات رشد و تکامل، سوء تغذیه، آویتا مینوزها و قدرت تشخیص این ناراحتی ها، قدرت تعلیم کمکهای اولیه در طب کودکان.

شرح درس:

بر مبنای اهداف تعیین شده دانش آموختگان این درس با توجه به سرفصل های تعیین شده به شناخت بیماریهای کودکان و نقش باورها در روند بیماری و چگونگی معاینات اولیه و شناخت علائم بیماریها آشنا خواهند شد.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

- اهمیت سلامت کودکان و تاثیر آن بر جامعه
- ویژگیهای یک نوزاد و کودک سالم با تاکید بر شاخصهای رشد و نمو
- میزانهای ابتلا و مرگ و میر در نوزادان و کودکان و روند تغییرات آن در سالهای اخیر
- نشانه های بالینی مهم که حاکی از بیماری در کودکان هستند.
- عوامل تهدید کننده سلامت کودکان در مراحل مختلف زندگی (نوزادی - شیر خواری - نوپایی - سنین قبل و بعد از مدرسه)

I - نوزادان:

الف: شایعترین علل مرگ و ابتلا در نوزادان

ب- بیماری ها و عوامل تهدید کننده سلامت نوزادان شامل:

*وزن هنگام تولد (LBW - HBW)

*سن جنینی (Premature - Postmature)

* ناهنجاریهای شایع مادرزادی در نوزادان
* بیماریهای کروموزومی و ژنی نوزادان
* تشنج نوزادی و عوامل ایجاد کننده آن
* هیپوترمی و هیپرترمی نوزادان
* یرقان نوزادی

ج- مراقبت از نوزادان :

II- شیرخواران و کودکان :

الف - شایعترین علل مرگ و ابتلا در شیرخواران

ب- بیماریها و عوامل تهدید کننده شامل :

* وقفه در رشد و نمو (شاخصها - عوامل ایجاد کننده - علائم بالینی - پیشگیری).

* عفونتهای شایع در شیرخواران و کودکان نوپا شامل : (عفونتهای دستگاه تنفسی فوقانی و تحتانی - دستگاه

گوارشی - دستگاه ادراری - بیماریهای بثوری تب دار - و بیماریهای CNS).

* سوانح ، حوادث و مسمومیتها

* کم خونی ها

* مسائل اجتماعی - روانی کودکان (نقش حضور والدین - اختلافات والدین - کودکان سر راهی - کودکان
بزهکار - کودک آزاری)

ج- مراقبت از کودکان و انجام کمک های اولیه در موارد ضروری

منابع :

۱- کتاب جامع بهداشت عمومی ، تالیف : اساتید دانشگاه، انتشارات ارجمند ، جلد ۲ و ۳ (مباحث مربوطه)

نحوه ارزشیابی دانشجویان :

- آزمون پایان ترم
- ارزیابی دوره ای دانشجویان

برنامه ملی مبارزه با بیماریهای غیر واگیر و اپیدمیولوژی آنها

کد درس : ۰۹

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی با بیماریهای غیر واگیر شایع - طرق ممکن پیشگیری با تقلیل موارد - روشهای بیماریابی - در مورد هر بیماری آشنایی با علل ایجاد کننده امکان تغییر یا حذف آنها .....

شرح درس :

دانش آموختگان این رشته با گذراندن سرفصل های زیر با بیماریهای غیر واگیر شایع و علل و عوامل ایجاد کننده و راههای کنترل و مبارزه با این بیماریها آشنا خواهند شد.

سرفصل درس : (۳۴ ساعت)

• کلیاتی در باره مبارزه با بیماریهای غیر واگیر شامل :

- اهمیت با تاکید بر Epidemiological and health transition و تغییرات ساختار جمعیت

اهداف مبارزه با بیماریهای غیر واگیر

استراتژی های مبارزه با بیماریهای غیر واگیر

آشنایی با بیماریها و رویدادهایی که وزارت بهداشت و درمان برای مبارزه با آنها برنامه های مدون دارد

شامل : دیابت

(Iodine Deficiency Disorders)IDD

پرفشاری خون و بیماریهای قلبی عروقی (بیماریهای ایسکمیک و رماتیسم قلبی)

- تالاسمی

- تصادفات رانندگی

- سوانح و سوختگی

- کم خونی ها

- بیماریهای تنفسی شغلی

- سرطانهای شایع

- بیماریهای رماتیسمی مزمن

- بیماریهای روانی

- در هر یک از بیماریهای فوق، تعریف و مشخصات کلی بیماری - علائم بالینی - اپیدمیولوژی - علل ایجاد کننده و عوامل خطر - روشهای پیشگیری در سطوح مختلف

منابع :

- ۱- انتشارات و دستورالعمل های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در مراقبت از بیماریهای غیرواگیر
- ۲- اپیدمیولوژی و کنترل بیماریهای شایع در ایران، دکتر فریدون عزیزی، دکتر حسین حاتمی و دکتر جانقربانی، انتشارات نشر اشتیاق

نحوه ارزشیابی دانشجوی :

- آزمون پایان ترم
- ارزیابی دوره ای

بهداشت محیط ۱ (آب)

کد درس : ۱۰

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف: آشنا نمودن دانشجویان با آلودگی های آب و مشکلات ناشی از آنها و راه جلوگیری از این آلودگی ها بصورت کلی

شرح درس :

دانش آموختگان با گذراندن سرفصل های مقرر این درس با ویژگیهای آب سالم چگونگی، کلرزنی، ویژگیهای مهم آب از نظر وجود عناصر مختلف و خواص فیزیکی و شیمیایی آب، آشنا شده و روشهای صحیح نمونه برداری از آب و اصول و مقررات بهداشتی آب سالم را فراخواهند گرفت.

سرفصل درس : (۱۷ ساعت)

ویژگیهای آب سالم

- اصلاح خواص ظاهری آب - حذف رنگ و بو و مزه)

- ضد عفونی آب - کلرزنی

- ضد عفونی آب - اوزونیزاسیون و سایر روشها

- اصلاح خواص شیمیایی - فلورزنی و حذف فلوئور و آهن و منگنز

- سختی و سختی گیری

- عناصر جزئی در آب و فلزات سنگین

- مواد شیمیایی در آب

- دترژان ها در آب

- مواد موتاژن - ترا توژن و سرطان زا در آب

- مواد رادیو اکتیو در آب

- مبارزه با آلگ های در آب

- بهداشت رودخانه

- ظرفیت خود پالایی رودخانه و پالایش طبیعی

- استانداردهای پساب جهت دفع آبهای سطحی

- بهداشت و محافظت سدها و مخازن آب

- بیماریهای ناشی از آب
- روش صحیح نمونه برداری آب و انجام اقدامات لازم در مواقع آلودگی نمونه
- بهداشت استخرها (اصول و مقررات بهداشتی)
- اقدامات بهداشتی اولیه در رابطه با آب در مواقع بحران

منابع :

۱- اصول، کیفیت و تصفیه آب و فاضلاب ، تالیف دکتر محمد شریعت پناهی ، انتشارات دانشگاه تهران.

نحوه ارزشیابی دانشجو :

• آزمون پایان ترم

بهداشت محیط ۲ (فاضلاب - زباله)

کد درس : ۱۱

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف: آشنا کردن دانشجویان با فاضلابها - تغییرات کمی و کیفی فاضلابها - اثرات فاضلابها بر محیط و راههای ساده تصفیه و دفع فاضلاب ها (بصورت کلی) - ترکیب زباله طرق بهداشتی جمع آوری و نگهداری زباله و همچنین آشنایی با روشهای بهداشتی دفع زباله

شرح درس :

باتوجه به اهمیت تغییرات کمی و کیفی فاضلابها و اثر آن بر محیط و همچنین اهمیت راههای تصفیه و دفع فاضلاب ها و ترکیب زباله و چگونگی جمع آوری و نگهداری و دفع بهداشتی آن سرفصل های زیر تدوین شدند تا دانش آموختگان این مقطع بتوانند اهداف تعیین شده برای این درس را برآورده کنند.

سرفصل درس : (۱۷ ساعت)

- فاضلاب - (تعریف - انواع - منابع - تغییرات و ...)
- مشخصات فاضلابها فیزیکی - بیولوژیکی - شیمیایی
- پارمترهای مهم CcD - BoD - VSS - SS و تقسیم بندی فاضلابها .
- روش های تصفیه فاضلاب (آشغالگیری - شن گیری ته نشینی - تصفیه بیولوژیکی و دفع لجن ها)
- استاندارد کیفیت پسابها - دفع و یا استفاده مجدد از پساب و لجن ها
- زباله (تعریف - ترکیب - انواع - منابع و ...)
- خواص شیمیایی و فیزیکی و تشخیص مواد متشکله
- خطرات ناشی از دفع غیر بهداشتی زباله
- روشهای جمع آوری زباله
- نحوه آموزش مردم در خصوص مشارکت آنها در اجرای روشهای صحیح جمع آوری زباله .
- روشهای دفع زباله و نقش آن در پیشگیری از بیماریها .
- دفن بهداشتی زباله
- تهیه کمپوست
- بازیافت مواد زائد جامد

- سوزاندن
- بررسی مسائل و مشکلات موجود دفع زباله در ایران و تجربیات کشورهای دیگر
- نقش دفع صحیح زباله در بهره وری اقتصادی
- سازمانهای دخیل در امر فاضلاب و زباله و قوانین مربوطه .

منابع :

۱- اصول، کیفیت و تصفیه آب و فاضلاب، تالیف دکتر محمد شریعت پناهی، انتشارات دانشگاه

تهران

۲- مواد زائد جامد، دکتر قاسمعلی عمرانی، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

نحوه ارزشیابی دانشجو :

• آزمون پایان ترم

بهداشت محیط ۳ (مواد غذایی، مسکن، هواپرتوها)

کد درس: ۱۴

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی با عوامل موثر در بهداشت مواد غذایی، مسکن و معیارهای بهداشتی که در اماکن عمومی و مسکن باید رعایت شود و اثرات نامساعد اماکن غیر بهداشتی - آشنایی دانشجویان با انواع آلوده کننده های هوا و منابع انتشار آنها و همچنین اثرات نامساعدی که بر انسان و محیط زیست می توانند داشته باشند آشنایی با مخاطرات پرتوهای یونساز و طرق حفاظت در برابر آنها

شرح درس:

گذراندن سرفصل های تعیین شده برای این درس دانش آموختگان را قادر خواهد ساخت تا عوامل مؤثر در بهداشت مواد غذایی، معیارهای بهداشتی در اماکن عمومی و مسکن را شناخته و تاثیرات غیربهداشتی بودن اماکن و نقش آلوده کننده های هوا و منابع انتشارات آنها و نقش این آلودگیها را بر انسان و محیط زیست بشناسند تا اهداف مقرر در این درس تحقق پیدا کند.

سرفصل درس: (۱۷ ساعت)

تعریف بهداشت مواد غذایی، آلودگی مواد غذایی، فساد مواد غذایی، بیماریهای ناشی از غذا، نگهداری مواد غذایی، آماده سازی و عرضه بهداشتی مواد غذایی، استانداردها و قوانین مرتبط با مواد غذایی
تعریف مسکن، عوارض ناشی از زندگی در مسکن نامناسب و مسائل بهداشتی روانی، تسهیلات و تجهیزات ایمنی در مسکن، تعمیرات و نگهداری ساختمانها، نور، حرارت، رطوبت، تهویه، انواع، کلیاتی در مورد اماکن عمومی، استخرها و شناگاهها، گرمابه های عمومی، بیمارستانها آسایشگاهها، زندانها، هتل ها، رستورانها سایر اماکن عمومی، مقررات و آئین نامه های بهداشتی، ترکیب هوا، تعاریف و اصطلاحات، اثرات جو بر انتشار آلودگی ها، تاریخچه سوانح ناشی از آلودگی هوا، منابع آلودگی هوا، اثرات آلودگی هوا بر انسان، اثرات آلودگی هوا بر گیاهان، سایر اثرات آلودگی هوا، مقررات هوا، کنترل آلودگی ها.

مقدمه ای راجع به پرتوهای یونیزان، حفاظت در برابر تشعشع، واحدها و استانداردهای بین المللی، اصول حفاظت در رادیوتراپی، اصول حفاظت طب هسته ای، آلودگی محیط زیست به مواد رادیو اکتیو، دفع زباله های اتمی اثرات بیولوژیکی پرتوها.

منابع :

۱- پرتوهای یونساز و بهداشت آنها، دکتر اشرف السادات مصباح، انتشارات دانشگاه تهران

نحوه ارزشیابی دانشجو :

• آزمون پایان ترم

بهداشت حرفه ای

کد درس: ۱۳

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی با مسائل و مشکلات بهداشتی کارگران و محیط های کاری

شرح درس:

این درس با توضیح مفاهیم، اهداف و دامنه عمل بهداشت حرفه ای دانش آموختگان را با عوامل زیان آور محیط کار، بیماریهای حرفه ای و نقش عوامل فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی آشنا نموده و اختلالات اسکلتی، عضلانی، روانی ناشی از کار و همچنین اصول و روشهای پیشگیری از بیماریها و حوادث ناشی از کار را توضیح خواهد داد.

سرفصل درس: ۳۴ ساعت

- ۱- تعاریف، مفاهیم و اهداف و دامنه عمل بهداشت حرفه ای
- ۲- عوامل زیان آور محیط کار (فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیکی و ارگونومیکی)
- ۳- بیماریهای حرفه ای
- ۱-۳ بیماریهای ناشی از عوامل فیزیکی
- ۲-۳ بیماریهای ناشی از عوامل شیمیایی - سموم و مسمومیت های شغلی - گردو غبار
- ۳-۳ بیماریهای ناشی از عوامل بیولوژیکی
- ۴- اختلالات اسکلتی - عضلانی
- ۵- اختلالات روانی ناشی از کار (استرس، نوبت کاری)
- ۶- کلیات ارگونومی (مهندسی عوامل انسانی)
- ۷- کلیات روشهای ارزیابی اندازه گیری عوامل زیان آور محیط کار
- ۸- ایمنی و حوادث ناشی از کار
- ۹- اصول و روشهای پیشگیری از بیماریها و حوادث ناشی از کار
- ۱۰- بازدید از محیط های کاری و تهیه گزارش بررسی

منابع :

- ۱- چوبینه , علیرضا, کلیات بهداشت حرفه ای .
- ۲- اصول ارگونومی , حسن صادق نائینی, نشر آسان .

نحوه ارزشیابی دانشجو :

- آزمون پایان ترم
- ارزشیابی های در طول ترم

اصول مدیریت در خدمات بهداشتی

کد درس: ۱۴

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

اهداف:

دانشجویان پس از گذراندن این دوره آموزشی، آگاهی و مهارت‌های زیر را کسب خواهند کرد:

- آشنایی با مفاهیم اولیه و کلیات مدیریت
- آشنایی با اهداف، ساختار، وظایف و کارکرد سازمانها و تشکیلات بهداشتی، درمانی کشور در سطوح مختلف و نحوه مدیریت آنها
- آشنایی با اهداف، ساختار و کارکرد سازمانهای بهداشتی بین المللی

شرح درس:

دانش آموختگان با گذراندن سرفصل های زیر قادر خواهند بود تا با مفاهیم اولیه و کلیات مدیریت، اهداف، ساختار، وظایف و کارکرد سازمانها و تشکلات بهداشتی درمانی کشور در سطوح مختلف و چگونگی مدیریت آنها آشنا شده و با ساختار و کارکرد سازمانهای بهداشتی بین المللی مقایسه نمایند.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

الف) کلیات مدیریت:

- ◆ تعاریف و مفاهیم
- ◆ سیر تکوینی تئوری ها و مکاتب مدیریت از آغاز تا امروز
- ◆ وظایف مدیران (برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج امکانات و منابع، هدایت، انگیزش و رهبری، هماهنگی و ارتباطات و کنترل و ارزشیابی)

ب) خدمات بهداشتی :

- مفاهیم سلامت، بیماری و بهداشت
- طیف سلامت و دامنه فعالیت در بهداشت عمومی
- ویژگیهای اقتصادی و اجتماعی بخش بهداشت

ج) مدیریت خدمات بهداشتی :

- کاربرد اصول مدیریت در بخش بهداشت
- نظامهای عرضه خدمات بهداشتی در جهان
- سازمانهای بهداشتی بین المللی
- سازمان و مدیریت تشکیلات بهداشتی در ایران
- مراقبتهای اولیه بهداشتی و شبکه های ارائه خدمات

منابع :

- ۱- در سنامه پزشکی پیشگیری و اجتماعی، ترجمه دکتر خسرو رفائی شیرپاک
- ۲- ملک ماهون و همکاران، « درباره مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی »، ترجمه دکتر علی کشتکاران و سیدعلی آیت اللهی، شیراز، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ۱۳۷۶
- ۳- خدمات مدیریتی در شبکه بهداشت و درمان شهرستان، دکتر سیروس پیله رودی، تهران، انتشارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۷۸

نحوه ارزشیابی دانشجو :

- آزمون پایان ترم
- ارزیابی دوره ای

بهداشت روانی و اعتیاد

کد درس : ۱۵

پیشنیاز : ندارد

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

اهداف :

- آشنایی با تعریف - اصول ، اجزا و مفاهیم بهداشت روانی
- آشنایی با عوامل موثر در بهداشت روانی
- آشنایی با علل و زمینه های اعتیاد و راههای پیشگیری و تقابل با آن

شرح درس :

این درس دانشجویان را با اصول و مفاهیم بهداشت روانی آشنا نموده و عوامل و متغیرهای زمینه ساز و مؤثر در آن را توضیح خواهد داد. همچنین دانشجویان در این درس با علل و عوامل و زمینه های اعتیاد و روشهای پیشگیری و مقابله با آن آشنا خواهند شد.

سرفصل درس : (۳۴ ساعت)

الف) بهداشت روان :

- ◆ تعریف بهداشت روان
- ◆ تاثیر متقابل سلامت جسم و روان و مکانیسم های آن
- ◆ شاخصهای سلامت روان
- ◆ عواملی که موجب اختلالاتی در بهداشت روان می شوند
- ◆ نقش محیط (خانواده - جامعه) در سلامت روان
- ◆ مسائل دوران بلوغ و نقش متقابل بهداشت روان در آن
- ◆ اهمیت بهداشت روان در دوره های مختلف سنی (کودکان، نوجوانان، جوانان و سالمندان)
- ◆ نقش ایمان و معنویت در سلامت روان
- ◆ راههای پیشگیری از بروز اختلالات و بیماریهای روانی
- ◆ برنامه های کشور بهداشت روان

ب) اعتیاد :

- ◆ کلیاتی در مورد اعتیاد و مواد اعتیادآور
- ◆ اعتیاد از دیدگاه بهداشت روانی
- ◆ علل و زمینه های اعتیاد
- ◆ اعتیاد، جرم یا بیماری
- ◆ نقش عوامل زیست شناختی، روانی و رفتاری، عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی در اعتیاد
- ◆ نقش باورها و فرهنگ جامعه در اعتیاد
- ◆ وضعیت اعتیاد در ایران و جهان و برنامه های پیشگیری از اعتیاد
- ◆ نگاهی به روشهای مقابله با اعتیاد در گذشته و راههای جدید

منابع :

- ۱- برنامه کشوری بهداشت روانی، تألیف دکتر جعفر بوالهروی
- ۲- بهداشت روانی، تألیف دکتر بهروز میلانی فرد، نقش قومیس

نحوه ارزشیابی دانشجویان :

- آزمون نهائی
- آزمونهای دوره ای

تغذیه کاربردی

کد درس : ۱۶

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱/۵ واحد نظری - ۰/۵ واحد عملی

اهداف :

- آشنایی با نقش و اهمیت تغذیه در بهداشت و سلامت جامعه
- آشنایی با استانداردهای مواد مغذی و تنظیم برنامه غذایی
- آشنایی با تغذیه گروههای آسیب پذیر
- آشنایی با روشهای مختلف ارزیابی وضع تغذیه
- آشنایی با آموزش تغذیه

شرح درس :

این درس دانشجویان را با نقش و اهمیت تغذیه در سلامت فردی و سلامت جامعه و استانداردهای مواد غذایی، تنظیم برنامه غذایی، چگونگی تغذیه گروههای آسیب پذیر آشنا نموده و بالاخره روشهای ارزیابی وضع تغذیه را ارائه خواهد داد.

سرفصل درس : تئوری (۲۶ ساعت)

- نقش و اهمیت تغذیه در بهداشت و سلامت جامعه
- دریافت های غذایی مرجع، هرم غذایی و کاربرد آن، اصول برنامه ریزی تغذیه
- اهمیت گروههای آسیب پذیر در برنامه های تغذیه
- تغذیه گروههای آسیب پذیر جامعه
- روشهای مختلف ارزیابی وضع تغذیه (روشهای تن سنجی، مصرف مواد غذایی و روشهای بالینی و آزمایشگاهی و غیره)
- روشهای مختلف آموزش تغذیه

عملی : (۱۷ ساعت)

- شرکت در یک برنامه تغذیه ای نظیر: بررسی وضع تغذیه در یک جمعیت مشخص
- تنظیم یک برنامه کوتاه آموزشی برای یک گروه آسیب پذیر.

منابع :

- ۱- راهنمای کاربردی تغذیه برای بیماران دیابتی، ترجمه دکتر حسن مظفر خسروی، نعمت اله عباسی گودرزی، انتشارات البات، ۱۳۸۱.
- ۲- اصول تغذیه رایبسون، ترجمه ناهید خلدی، نشر ساعی.
- ۳- تغذیه تکمیلی، ترجمه حسن مظفری خسروی و همکاران نشر الباب
- ۴- تغذیه و رژیم غذایی زن باردار، ترجمه دکتر سیدعلی کشاورز، نشر الباب
- ۵- تغذیه و رژیم غذایی ورزشکاران، ترجمه دکتر سیدعلی کشاورز، انتشارات کتابیران، ۱۳۸۴

نحوه ارزشیابی دانشجو :

- آزمون پایان ترم
- آزمونهای دوره ای

بهداشت مادران و کودکان

کد درس: ۱۷

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

اهداف:

- آشنایی با کلیاتی در مورد بهداشت مادر و کودک
- آشنایی با چگونگی مراقبتهای مادران و کودکان (کمیت، کیفیت و اجزاء مراقبت ها)
- آشنایی با رشد و تکامل کودکان و عوامل موثر بر آن و توان تشخیص چگونگی و روند رشد و تکامل
- آشنایی با عوامل موثر و خطرزا در سلامت مادر و کودک و راههای پیشگیری از آن
- آشنایی با عوامل موثر در مرگ کودکان و مادران و راههای پیشگیری از آن

شرح درس :

باتوجه به آسیب پذیری این دو گروه و اهمیت ارائه خدمات به آنها در این درس دانشجویان با کلیات و چگونگی مراقبتهای کمی و کیفی مادران و کودکان آشنا شده و روند رشد و تکامل کودکان، عوامل مؤثر بر آن و راههای پیشگیری از اختلال در سلامتی، رشد و تکامل و مرگ و میر کودکان و مادران را فراخواهند گرفت.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

- ◆ تعریف بهداشت مادر و کودک، اهمیت، گروه، هدف
- ◆ تاریخچه خدمات بهداشت مادر و کودک در ایران و جهان
- ◆ مراقبتها و خدمات قبل از بارداری (مشاوره قبل از ازدواج - آزمایشهای قبل از ازدواج - آموزش در مورد فاصله گذاری و تاثیر آن در سلامت مادر و کودک)
- ◆ مراقبتها و خدمات دوران بارداری (چگونگی تشکیل پرونده، چگونگی تعیین زمان زایمان، معاینات کلینیکی و پاراکلینیکی، تشخیص حاملگیهای آسیب پذیر و مراقبت ویژه از آنها، نحوه رشد جنین و عواملی که بر رشد جنین تاثیر می گذارند (برنامه واکسیناسیون در زمان بارداری، تغذیه دوران بارداری و آموزش مادران).
- ◆ مراقبتهای حین و پس از زایمان، عوارض زایمان، مراقبت مادر پس از زایمان
- ◆ میزانهای مرگ مادران، عوامل موثر و راههای پیشگیری

- ◆ نوزاد طبیعی، ویژگیها و شاخصها
- ◆ نوزاد نارس
- ◆ سایر نوزادان آسیب پذیر (I.U.G.R – L.B.W) عوامل موثر در تولد آنها، راههای پیشگیری و مراقبتها

- ◆ میزانهای مرگ نوزادان، کودکان و علل و عوامل موثر بر آنها
- ◆ تغذیه با شیر مادر، مکانیسم ترشح شیر، فوائد شیر مادر، تغذیه مصنوعی و مسائل مربوط به آن، تغذیه تکمیلی

- ◆ رشد و تکامل و عوامل موثر بر آن (در دوران جنینی - شیرخواری - کودکی)
- ◆ نمودار رشد و تفسیر آن
- ◆ مراقبتهای بهداشتی شیرخواران، در سال اول تولد، مراقبت از کودکان
- ◆ مراقبت از کودکان قبل از سنین مدرسه
- ◆ سوء تغذیه در کودکان
- ◆ واکسیناسیون و اجرای برنامه گسترش ایمن سازی
- ◆ سازمانهای ارائه دهنده خدمات بهداشت مادر و کودک
- ◆ ارزشیابی خدمات بهداشت مادر و کودک

منابع:

۱- گروه نویسندگان اساتید دانشگاه، کتاب جامع بهداشت عمومی، جلد ۲ و ۳، انتشارات ارجمند، سال

۱۳۸۳

نحوه ارزشیابی:

- آزمون نهایی
- ارزیابی نحوه مشارکت در بحث های گروهی

بهداشت باروری

کد درس: ۱۸

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

اهداف:

- آگاهی از اهمیت بهداشت باروری در سلامت مادر، جنین، نوزاد، کودک و خانواده
- آگاهی از اجزاء بهداشت باروری و ارتباط آن با ارتقاء سلامت

شرح درس:

این درس دانشجویان را از اهمیت و نقش بهداشت باروری در سلامت مادر، جنین، کودک و خانواده آگاه نموده و با اجزاء بهداشت باروری و ارتباط آن با حفظ و ارتقاء سلامتی کودکان، مادران و خانواده آشنا خواهد ساخت.

سرفصل درس: (۱۷ ساعت)

- ♦ کلیاتی در مورد بلوغ طبیعی (بلوغ جسمی - روانی، اجتماعی و مشکلات و اختلالات زمان بلوغ)
- ♦ کلیاتی در مورد تاثیر عوامل مختلف (فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی) بر مسائل دوران بلوغ
- ♦ قاعدگی در دختران و بهداشت جسمی و روانی و اجتماعی آن
- ♦ اهمیت تغذیه در دوران بلوغ و نوجوانی
- ♦ حاملگیهای ناخواسته در نوجوانان و تاثیر آن بر سلامتی مادر، جنین، کودک و خانواده
- ♦ عفونتهای دستگاه تناسلی، STDs، AIDS، عوامل زمینه ساز و راههای پیشگیری از آن
- ♦ بهداشت ازدواج
- ♦ حاملگیهای ناخواسته، سقط های عمدی، تاثیر آن بر مورثالیتی و موربیدیتی زنان و راههای پیشگیری از آن
- ♦ آن
- ♦ لزوم فاصله گذاری و اثر آن در سلامتی مادر و کودک
- ♦ خشونتهای جنسی، روانی، جسمی و اجتماعی زنان - میزان بروز و شیوع - عوامل ایجاد کننده و راههای پیشگیری از آن

- ♦ ناباروری (علل و عوامل ایجاد کننده، راههای پیشگیری و درمان)
- ♦ کلیاتی در مورد سرطانهای زنان (میزان ها، عوامل موثر، پیشگیری ها)

- ♦ یائسگی ، عوارض و راههای پیشگیری از عوارض
- ♦ نقش و مشارکت مردان در بهداشت باروری

منابع :

۱- گروه نویسندگان اساتید دانشگاه، کتاب جامع بهداشت عمومی، جلد ۱، ۲ و ۳ (مباحث مربوطه) ، انتشارات ارجمند، ۱۳۸۳.

نحوه ارزشیابی دانشجوی :

- آزمون پایان ترم
- آزمونهای دوره ای

اصول برنامه ریزی بهداشتی

کد درس: ۱۹

پیشنیاز: اصول مدیریت در خدمات بهداشتی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

اهداف:

- ۱- آشنایی دانشجویان با ماهیت، اصول و مراحل مختلف فرایند برنامه ریزی و برنامه ریزی بهداشت در نظام سلامت
- ۲- ارتقاء میزان شناخت و توان تحلیل برنامه های بهداشتی
- ۳- کسب آمادگی لازم برای مشارکت در تدوین برنامه های بهداشتی در سطح اول و نیز ارزشیابی و تحلیل هزینه - بهره دهی و هزینه اثر بخشی برنامه های بهداشتی

شرح درس:

این درس متضمن ماهیت، اصول و مراحل مختلف فرایند برنامه ریزی بطور کلی و برنامه ریزی بهداشت در نظام سلامت خواهد بود. همچنین چگونگی ارتقاء سطح شناخت و توان تحلیل برنامه های بهداشتی و کسب آمادگی برای مشارکت در برنامه های بهداشتی و ارزشیابی آنها و تحلیل هزینه - بهره دهی را ارتقاء خواهد داد.

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

- تعریف مفاهیم برنامه ریزی و برنامه ریزی بهداشتی
- ضرورت و اهمیت برنامه ریزی، محاسن و محدودیتهای برنامه ریزی
- هدفها و بینش های برنامه ریزی (ارضاء و اقتناع، بهینه سازی و سازگاری)
- نظامهای مختلف برنامه ریزی، محاسن و محدودیتهای
- سطوح برنامه ریزی (ناحیه ای، منطقه ای و ملی)
- ویژگیهای یک برنامه ریزی مناسب و مطلوب
- سلسله مراتب برنامه ها (برنامه های هشتگانه)

مراحل مختلف برنامه ریزی بهداشتی:

- آگاهی از فرصت ها، امکانات و محدودیت ها
- برآورد وضعیت و شناخت و تحلیل وضع موجود
- تعیین اهداف، نیازها و اولویتهای

- تعیین راهها، وسایل و ابزار
- ارزیابی روشها و تکنیکها
- انتخاب بدیل و راه کار مناسب و موثر
- تدوین برنامه های فرعی و پشتیبان
- تنظیم برنامه تفصیلی و عملیاتی
- تعیین توالی فعالیتها و زمان بندی اجرای برنامه
- بیان کمی برنامه ها، تخصیص منابع و بودجه

اجرای برنامه

- پیگیری پیشرفت کار، پایش و کنترل
- آشنایی با مدلها و تکنیکهای کنترل
- ارزشیابی نهائی (سنجش میزان نتایج، تحلیل هزینه - بهره دهی و هزینه - اثر بخشی) و ارائه گزارش.

منابع:

۱- اصول برنامه ریزی بهداشتی، ترجمه دکتر فرید عبادی آذر و همکاران، چاپ دوم، انتشارات بشارت، تهران

۱۳۸۴

نحوه ارزشیابی دانشجو:

- آزمون نهائی
- ارزیابی چگونگی مشارکت در بحث های گروهی

آموزش بهداشت و ارتباطات

کد درس : ۲۰

پیشنیاز : ندارد

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

اهداف :

- آشنایی دانشجویان با مفاهیم و اصول آموزش بهداشت
- آشنایی دانشجویان با نقش و اهمیت آموزش بهداشت در شرایط و مکانهای مختلف
- توانمند نمودن دانشجویان جهت برنامه ریزی و تهیه برنامه های آموزش بهداشت
- توانمند نمودن دانشجویان جهت اجرا و ارائه پیامهای بهداشتی با روشهای مختلف
- توانمند نمودن دانشجویان جهت ارزشیابی برنامه های آموزش بهداشت

شرح درس :

این درس دانشجویان را با مفاهیم و اصول و نقش و اهمیت آموزش بهداشت در شرایط مختلف آشنا نموده و آنان را جهت برنامه ریزی و تدوین برنامه های آموزش بهداشت و ارائه پیام های بهداشتی و ارزشیابی برنامه های آموزش بهداشت توانمند خواهد ساخت.

سرفصل درس : (۳۴ ساعت):

- ◆ مروری بر تعریف، اهداف، اصول، فلسفه و دامنه کاربرد آموزش بهداشت
- ◆ تعریف و مفاهیم مربوط به ارتقاء سلامت
- ◆ رفتار بهداشتی و آموزش بهداشت
- ◆ یادگیری و تغییر رفتار در آموزش بهداشت
- ◆ هماهنگی بین بخشی در آموزش بهداشت
- ◆ آموزش بهداشت و توسعه
- ◆ فرهنگ جامعه و آموزش بهداشت
- ◆ نقش آموزش بهداشت در سطوح مختلف پیشگیری
- ◆ تشخیص نیازهای آموزشی
- ◆ مراحل برنامه ریزی آموزش بهداشت
- ◆ روشهای ارائه و انتقال پیامهای بهداشتی

- ◆ تعریف، هدف و اصول مشاوره
- ◆ مشاوره بهداشتی
- ◆ روشهای ارائه و انتقال پیامهای بهداشتی
- ◆ طرز تهیه انواع نشریات بهداشتی
- ◆ کاربرد رسانه ها در آموزش بهداشت
- ◆ مروری بر تعریف ارتباط و انواع آن
- ◆ اجزاء تشکیل دهنده ارتباط و ویژگی های آنها
- ◆ نقش ارتباطات جمعی در آموزش بهداشت
- ◆ استفاده از وسایل کمک آموزشی جهت انتقال پیام های بهداشتی
- ◆ نقش مریبان آموزش بهداشت در شبکه ارائه خدمات بهداشتی درمانی
- ◆ نقش آموزش بهداشت در پیشگیری از بیماریهای واگیر
- ◆ نقش آموزش بهداشت در پیشگیری از بیماریهای مزمن
- ◆ نقش آموزش بهداشت در برنامه های بهداشت خانواده
- ◆ نقش آموزش بهداشت در برنامه های بهداشت مدارس
- ◆ شناخت موانع و مشکلات آموزش بهداشت
- ◆ ارزشیابی برنامه های آموزش بهداشت
- ◆ پژوهش در آموزش بهداشت

منابع :

- ۱- ساروخانی، باقر. جامعه شناسی ارتباطات.
- ۲- محسنی، منوچهر. آموزش بهداشت.
- ۳- محسنیان راد. ارتباط شناسی، انتشارات سروش

نحوه ارزشیابی دانشجو :

- آزمون نهائی
- تهیه و تدوین یک برنامه آموزش بهداشت

بیماریهای ارثی و مشاوره ژنتیکی

کد درس : ۲۱

پیشنیاز : ندارد

تعداد واحد : ۱

نوع واحد : نظری

اهداف :

- آشنایی با اصول و مبانی ژنتیک و انتقال بیماریهای ارثی
- آشنایی با علائم و تظاهرات بیماریها و ناهنجاریهای ژنتیک در کودکان
- توانایی اینکه با تعیین شجره نامه و وضعیت خانوادگی یک کودک بیمار، والدین وی را در مورد احتمال خطر در حاملگیهای بعدی برای داشتن یک فرزند معلول آگاه نماید.

شرح درس :

در این درس دانشجویان با اصول، مبانی و علائم و تظاهرات بیماریهای ژنتیکی و ناهنجاریهای ناشی از آن در کودکان آشنا شده و قادر خواهند بود با تعیین شجره نامه و وضعیت خانواده یک کودک بیمار والدین او را در باره احتمال خطر در حاملگی های بعدی آموزش دهند.

سرفصل درس : (۱۷ ساعت)

- ◆ تعاریف و تاریخچه ژنتیک
- ◆ ساختمان سلول و سلولهای جنسی
- ◆ تکامل جنین و ناهنجاریهای جنینی
- ◆ ژن ها، ژنوتیپ و فنوتیپ
- ◆ قوانین وراثت
- ◆ اختلالات کروموزومی (بیماریهای مربوط به کروموزومهای جنسی - اختلالات مربوط به کروموزومهای اوتوزومال)
- ◆ بیماریهای مندلی
- ◆ ژنوزومو پاتی و بیماریهای متابولیک
- ◆ ایمونوژنتیک و گروههای خونی (سیستم ABO, سیستم رزوس (Rh), اریتروبلاستوز جنینی)
- ◆ اختلالات چند عاملی (Multifactorial Disorders)

◆ نقش استعداد ژنتیک در اختلالات شایع (سرطانها - بیماریهای قلب و عروق - دیابت - اختلالات مغزی و ...)

◆ ژنتیک جمعیت

◆ اقدامات پیشگیری و اجتماعی :

الف) اقداماتی که برای ارتقاء سلامتی صورت گرفته: نیک زادگی (Eugenics) منفی و مثبت اصلاح نژاد - مشاوره ژنتیک - پیشگیری از ازدواجهای فامیلی پرخطر و ازدواج در سنین بالا

ب) محافظت اختصاصی

ج) تشخیص به موقع و درمان: تعیین حاملین ژنتیکی - تشخیص قبل از تولد - غربالگری نوزادان تازه متولد شده و تشخیص بیماران قبل از ظهور و علائم بالینی

د) پیشگیری و توان بخشی در بیماریهای ژنتیکی

منابع:

- ۱- درنامه طب پیشگیری و پزشکی اجتماعی جلد اول، تالیف پارک، ترجمه دکتر خسرو رفاهی شیرپاک، فصل ژنتیک و بهداشت
- ۲- تعیین منابع در مورد مشاوره ژنتیک به عهده استاد مربوطه است.

نحوه ارزشیابی دانشجوی:

- آزمون نهائی
- تهیه شجره نامه برای یک کودک مبتلا به بیماریهای ژنتیکی و بررسی احتمال خطر

پاتولوژی جغرافیایی ایران (معرفی بیماریهای شایع)

کد درس : ۲۲

پیشنیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی دانشجویان با بیماریهای بومی مناطق مختلف ایران

شرح درس:

آشنایی دانشجویان با بیماریهای بومی مناطق مختلف ایران اهمیت بسیاری دارد. در این درس دانشجویان بیماریهای شایع مناطق مختلف و ویژگیهای اپیدمیولوژیک این بیماریها را در اقلیمهای ساحلی، معتدله و کوهستانی و مناطق کویری خواهند ساخت و ارتباط شرایط اکولوژیکی با سلامت جامعه را فرا خواهند گرفت.

سرفصل دروس: (۱۷ ساعت)

- ۱- تقسیم بندی کشور از لحاظ اکولوژیک (اقلیمهای هفت گانه)
- ۲- بیماریهای شایع در مناطق ساحلی دریای خزر با تاکید بر ویژگیهای اپیدمیولوژیک در اقلیم مربوطه
- ۳- بیماریهای شایع در دشت ساحلی خوزستان و سایر مناطق دشت جنوب سلسله جبال زاگرس با تاکید بر ویژگیهای اپیدمیولوژیک در اقلیم مربوطه
- ۴- بیماریهای شایع در مناطق کوهستانی شیب جنوبی سلسله جبال زاگرس با تاکید بر ویژگیهای اپیدمیولوژیک در اقلیم مربوطه
- ۵- بیماریهای شایع در مناطق معتدله و کوهستانی فلات مرکزی با تاکید بر ویژگیهای اپیدمیولوژیک در اقلیم مربوطه
- ۶- بیماریهای شایع در مناطق اطراف کویر مرکزی و دشت لوت با تاکید بر ویژگیهای اپیدمیولوژیک در اقلیم مربوطه
- ۷- شرایط اکولوژیکی کشور از نظر ژئوپلی تیک سواحل و بنادر در مسیر ترانزیت اروپا و آسیا و رابطه آن با سلامت جامعه

منابع:

۱- باتوجه به فقدان منابع جدید تعیین منبع درسی به عهده استاد است.

نحوه ارزشیابی دانشجویان:

- آزمون نهائی
- ارزیابی نحوه شرکت در بحث های گروهی کلاس

روش تحقیق در علوم بهداشتی

کد درس: ۲۳

پیشنیاز: آمار حیاتی و اصول اپیدمیولوژی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱/۵ واحد نظری ۰/۵ واحد عملی

هدف: هدف از این درس آشنایی دانشجویان با روش پژوهش علمی در علوم بهداشتی و مراحل مختلف

پژوهش به منظور قادر بودن به :

- انتخاب موضوع مورد مطالعه

- تدوین طرح و اجرا پژوهش

- نوشتن گزارش پژوهش

شرح درس :

پژوهش علمی در علوم بهداشتی اهمیت ویژه ای دارد. در این درس دانشجویان با فرایند تدوین مراحل مختلف یک طرح تحقیقاتی آشنا شده و در نهایت قادر خواهند بود بطور فردی یا گروهی یک پروژه تحقیقاتی را از ابتدا تا انتهای تدوین و ارائه نمایند.

سرفصل دروس: (۲۶ ساعت نظری)

کلیات شامل: تعریف - اهمیت - ضرورت - وضعیت تحقیقات در ایران و جهان - اجزا و مراحل انجام

یک پروژه پژوهشی

- انتخاب موضوع تحقیق و معیارهای آن

- بررسی متون

- روش نگارش بیان مسئله

- تدوین اهداف، سوالات پژوهشی و فرضیات

- روش و مواد شامل: جمعیت مورد مطالعه - نوع مطالعه - مرور انواع مطالعات - متغیرها - (تعریف - انواع و

ماهیت متغیرها) - شیوه جمع آوری داده ها - روش نمونه گیری - آزمایش مقدماتی - حجم نمونه - شیوه

تجزیه و تحلیل داده ها (با استفاده از جداول توخالی - پیش بینی تستهای آماری مناسب) محدودیتهای مطالعه -

ملاحظات اخلاقی .

مدیریت اجرای پژوهش شامل: (۱۷ ساعت عملی)

برآورد نیازها: مواد، تجهیزات و نیروی انسانی - زمان بندی (جدول گانت) - بودجه - نظارت بر روند

اجرای پژوهش

شیوه گزارش نویسی

دانشجویان قدم به قدم با ارائه مراحل مختلف روش تحقیق، هر یک بطور جداگانه و اختصاصی یک پروژه تحقیقاتی براساس الگوی ارائه شده در کلاس بایستی تدوین نمایند. بخشی از نمره درس به پروپوزال ارائه شده توسط دانشجو تعلق خواهد گرفت.

منابع:

۱- تحقیق در سیستم های بهداشتی، انتشارات WHO، ترجمه و ویرایش دکتر مرتضی زعیم، انتشارات وزارت بهداشت

۲- اپیدمیولوژی گوردیس، ترجمه دکتر حسین صباغیان، دکتر کورش هلاکوئی، انتشارات گپ.

۳- روش تحقیق و نگارش مقالات علمی، تالیف دکتر شاهین آخوندزاده، دکتر دلیری همپا، نشر جامع نگر، سال ۱۳۸۲

نحوه ارزشیابی دانشجو:

- آزمون نهائی
- تهیه و تدوین یک پروژه تحقیقاتی و ارائه آن

زبان تخصصی

کد درس : ۲۴

پیشنیاز : ندارد

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

اهداف :

- آشنا ساختن دانشجویان با متن و منابع علمی و واژه ها و اصطلاحات انگلیسی مورد لزوم رشته های بهداشت عمومی
- توانایی درک مفاهیم و بهره گیری از کتب و مجلات علمی در رابطه با رشته بهداشت عمومی به منظور ارتقاء سطح دانش حرفه ای

شرح درس :

این درس دانشجویان را با متون، واژه ها و اصطلاحات انگلیسی مورد لزوم در رشته های بهداشت عمومی آشنا نموده و توانایی آنها را در درک مفاهیم مرتبط با رشته بهداشت عمومی از کتب و مجلات علمی ارتقاء خواهد داد.

سرفصل درس : (۳۴ ساعت)

- مقدمه بر اختصارات بهداشت عمومی و پزشکی متداول
- پسوندها و پیشوندهای مصطلح در بهداشت عمومی
- استفاده صحیح از فرهنگ لغات بهداشت عمومی و پزشکی
- خواندن متون علمی مربوط به بهداشت عمومی و درک مفاهیم و معانی
- نوشتن صحیح لغات و اصطلاحات بهداشت عمومی و پزشکی
- ترجمه و خلاصه نویسی متون علمی بهداشت عمومی

منابع :

1- English for the students of Medicine.

نحوه ارزشیابی دانشجویان :

- آزمون نهایی در حیطه های خواندن، نوشتن و درک مفاهیم

بهداشت مواد غذایی

کد درس : ۲۵

پیشنیاز : ندارد

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

اهداف :

- آشنایی با اصول بهداشت مواد غذایی
- آشنایی با میکروارگانیسم های مهمی که موجب فساد و تغییرات شیمیایی مواد غذایی می شوند.
- آشنایی با مسمومیتهای غذایی
- روشهای تشخیص مواد غذایی فاسد و مشکوک به فساد
- آشنایی با تقلب های غذایی
- آشنایی با مقررات و ارزیابی و عملیات بازرسی مواد غذایی
- آشنایی با بازرسی اماکن تهیه و توزیع مواد غذایی

شرح درس :

در این درس دانشجویان با اصول، مفاهیم و اهمیت بهداشت مواد غذایی و چگونگی نگهداری سالم آنها آشنا شده و علل و عوامل مسمومیتهای غذایی و میکروارگانیسم های بوجود آورنده آنها، مقررات و ارزیابی و عملیات بازرسی مواد غذایی در اماکن تهیه و توزیع را فرا خواهند گرفت.

سرفصل درس : (۳۴ ساعت)

- ◆ کلیات، اصول، مفاهیم و تعریف بهداشت مواد غذایی
- ◆ اصول نگهداری سالم و بهداشتی مواد غذایی
- ◆ روشهای سنتی نگاهداری مواد غذایی
- ◆ مواد افزودنی و قوانین مربوط به آن (خطرها در برابر فواید)
- ◆ میکروارگانیسم هائی که در بهداشت مواد غذایی اهمیت دارند.
- ◆ مسمومیت های مواد مختلف غذایی (انواع مسمومیتهای مانند بوتولیسم و ..)
- ◆ تقلب های غذایی
- ◆ چگونگی نمونه برداری از مواد غذایی مشکوک به فساد و تقلب

◆ بهداشت شیر :

- بیماریهای منتقله بوسیله شیر (بیماری سل - تب مالت - سیاه زخم و سالمونلوز) ، پاستوریزاسیون و استریلیزاسیون شیر و فرآورده های شیری (کره - خامه ، پنیر و ...)

◆ بهداشت گوشت :

- بیماریهای منتقله توسط گوشت (آلودگی به کرمهای پهن - عفونتهای میکروبی - سیاه زخم - سل - مسمومیت غذایی)

◆ چگونگی تشخیص گوشت ناسالم :

- بازرسی گوشت (معاینه دامها قبل و بعد از کشتار - کشتارگاه بهداشتی)

◆ بهداشت اماکن غذاخوری (شاخص ها و چک لیستهای مصوب و چگونگی ارزیابی آن)

◆ بهداشت کارگرانی که با مواد غذایی سروکار دارند (قوانین و مقررات مربوطه)

◆ سازمانهای مسئول و مجاز در مراقبت و نظارت بر بهداشت مواد غذایی

منابع :

- ۱- تغذیه و بهداشت مواد غذایی ، دکتر نسرين امیدوار، شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران
- ۲- بهداشت مواد غذایی ، دکتر داوود فرج زاده، آلان، انتشارات نوردانش

نحوه ارزشیابی دانشجو :

- آزمون نهائی
- ارزشیابی شرکت در بحث های گروهی

اقدامات بهداشتی و کمکهای اولیه در شرایط اضطراری

کد درس : ۲۶

پیشنیاز : ندارد

تعداد واحد : ۱

نوع واحد : نظری

اهداف :

- ایجاد مهارت در دانشجویان در زمینه اجرایی برنامه های بهداشتی و کمکهای اولیه در شرایط اضطراری
- شناخت عواملی که باعث بروز حوادث می شوند و اقدامات ضروری جهت پیشگیری از حوادث و سوانح
- شناخت مدیریت بحران و ویژگیهای آن

شرح درس :

اقدامات بهداشتی و کمک های اولیه در شرایط اضطراری بخصوص در کشور ما در هنگام وقوع سیل، زلزله، آتش سوزی و موارد مشابه از اهمیت بالایی برخوردار است. در این درس ضمن ایجاد مهارت در دانشجویان در زمینه های اجرایی برنامه های بهداشتی و کمک های اولیه، دانشجویان با عوامل بروز حوادث و چگونگی پیشگیری از آن و بطور کلی با مدیریت بحران و ویژگیهای آن آشنا خواهند شد.

سرفصل درس : (۱۷ ساعت)

- ♦ کلیات ، حوادث ، طبقه بندی ، اثرات و سازمانهای مسئول مملکتی و بین المللی
- ♦ سازماندهی - هماهنگی - تقسیم وظایف در شرایط اضطراری (مدیریت بحران)
- ♦ جمع آوری مجروحین - کمکهای اولیه - چگونگی نقل و انتقال آسیب دیدگان
- ♦ اسکان آورانگان
- ♦ کنترل بیماریهای واگیر
- ♦ مشکلات آب و فاضلاب - طرق تهیه ، ضد عفونی و توزیع آب سالم - روشهای دفع مدفوع - جمع آوری زباله - جمع آوری اجساد (انسان - حیوان ...)
- ♦ مبارزه با بندپایان و جوندگان
- ♦ مسائل بهداشتی ، روانی و عاطفی اسکان در اردوگاهها
- ♦ آموزش بهداشت و جلب مشارکت حادثه دیدگان در سازماندهی و حل مشکلات
- ♦ آمادگیهای بهداشتی قبل از وقوع بحران

منابع :

- ۱- کتاب راهنمای بهسازی محیط در بلایای طبیعی، ترجمه دکتر ابوالحسن ندیم، مهندس عصار
- ۲- اقدامات ایمنی مناسب در زمان شیوع بیماریهای واگیر، ترجمه گروه مترجمین، معاونت پژوهشی

نحوه ارزشیابی دانشجو :

- آزمون نهائی
- ارزیابی نحوه شرکت در بحث های گروهی

کارآموزی در عرصه

کد درس : ۲۷

تعداد واحد : ۱۲

نوع واحد : کارآموزی در عرصه

هدف :

- آشنایی با نظام عرضه خدمات بهداشتی درمانی کشور
- آشنایی با وظایف آینده و حرفه ای در سیستم ارائه خدمات

سرفصل : (۶۱۲ ساعت)

- نظارت بر چگونگی بکارگیری، اصول و مبانی مراقبتهای اولیه بهداشتی به عنوان مناسب ترین استراتژی رسیدن به هدف بهداشت برای همه
- بررسی چگونگی روابط ستوه مختلف ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی و روابط این واحدها با یکدیگر
- بررسی محیط زندگی مردم و وضعیت بهداشتی آنها و یافتن رابطه اپیدمیولوژیک میان بهداشت محیط و بیماریهای شایع در محل
- فراهم کردن زمینه برای بررسی تحلیل وضعیت موجود Situational Analysis از نظر اپیدمیولوژی، دموگرافیک و تحلیل آماری آن
- بررسی زیج حیاتی و آمارهای ارائه شده مراکز بهداشتی درمانی شهری و روستایی و خانه های بهداشت برای یافتن عدم همخوانیهای احتمالی
- نظارت، ارزشیابی و بررسی برنامه های آموزشی ارائه شده توسط کاردانشان و بهورزهای منطقه تحت پوشش و تهیه پس خوراند برای مسئولین
- نظارت بر چگونگی دفع زباله، فاضلاب، حمام و ارائه راهکارهایی عمل برای ارتقاء وضعیت
- ارزشیابی وضعیت موجود بیماریهای مشترک انسان و دام و تحلیل آماری اپیدمیولوژیک اطلاعات موجود جهت ارائه راهکارهای مناسب
- بررسی چک لیست های نظارت و ارزشیابی فعالیتهای کاردانشان و بهورزهای فعال در منطقه و به روز کردن آنها براساس شرح وظایف هر یک از آنها
- ارزشیابی نتایج آموزشهای ارائه شده به زنان باردار و آموزشهای بهداشت باروری و مراقبتهای بهداشتی کودکان زیر ۵ سال و کودکان در سنین مدرسه با ارائه پس خوراند جهت ارتقاء سطح آموزش ها
- برنامه ریزی و مشارکت و نظارت در انجام بررسی های اپیدمیولوژیک جهت تعیین میزانهای بروز و شیوع بیماریها و تعیین ریسک فاکتورهای احتمالی
- فراگیری چگونگی برنامه نویسی برای بهداشت باروری و تنظیم خانواده و انجام مشاوره
- بررسی چگونگی وضعیت بیماریابی در منطقه درباره بیماریهای واگیر و غیرواگیر و ارائه پس خوراند
- آشنایی و بررسی های ضروری درباره اجزاء ادغام شده در خدمات بهداشت اولیه (P.H.C) از قبیل بهداشت روانی، بهداشت دهان و دندان، کنترل فشار خون و برنامه های مربوط به تالاسمی

فصل چهارم :

ارزشیابی برنامه دوره کارشناسی

ناپیوسته رشته بهداشت عمومی

ارزشیابی برنامه :

۱- اهداف ارزشیابی برنامه :

- تعیین میزان رضایت مسئولین مستقیم دانش آموختگان از دانش و عملکرد آنها در زمینه وظایف حرفه ای
- تعیین میزان انطباق آموخته های نظری و عملی دانش آموختگان با نیازهای جامعه
- تعیین میزان انطباق آموخته های نظری و عملی دانش آموختگان با نیازهای جامعه از دیدگاه دانش آموخته

۲- نحوه انجام ارزشیابی برنامه :

ارزشیابی به صورت ارزشیابی تکوینی و تراکمی خواهد بود.

ارزشیابی تکوینی در طول دوره برای (Curriculum Development) در اجزای مختلف صورت می گیرد. ارزشیابی تراکمی (Summative evaluation) براساس اهداف، وظایف و مسئولیت های مقرر انجام می شود.

۳- مراحل اجرایی ارزشیابی برنامه :

- تعیین اهداف ارزشیابی
- تعیین و شناسایی جمعیت هدف
- تعیین و تعریف متغیرهایی که دستیابی به اهداف ارزشیابی را ممکن خواهد ساخت
- تدوین پرسشنامه های ارزشیابی براساس متغیرهای مورد نظر جهت نیل به اهداف
- بررسی Validity و Reliability پرسشنامه ها
- آموزش و توجیه عوامل اجرایی و پرسشگرهای ارزشیابی
- انتخاب نمونه از جمعیت هدف براساس مشاوره های آماری در صورت ضرورت
- گردآوری، تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری و تهیه پس خوراند

۴- تواتر ارزشیابی :

- ارزشیابی تکوینی در طول دوره و ارزشیابی تراکمی هر ۵ سال یکبار انجام خواهد شد.

۵- شاخصها و معیارهای پیشنهادی برای ارزشیابی برنامه :

- دستیابی به رضایت ۸۰٪ مسئولین از نوع و کیفیت انجام وظایف دانش آموختگان براساس نظرسنجی از مسئولین
- انطباق ۷۰٪ آموخته ها با نیازهای عملی دانش آموختگان در جامعه براساس نظرسنجی از مردم و مسئولین
- ۸۰٪ دانش آموختگان از رشته خود راضی بوده و احساس موثر بودن در جامعه نمایند براساس نظرسنجی از دانش آموخته

